

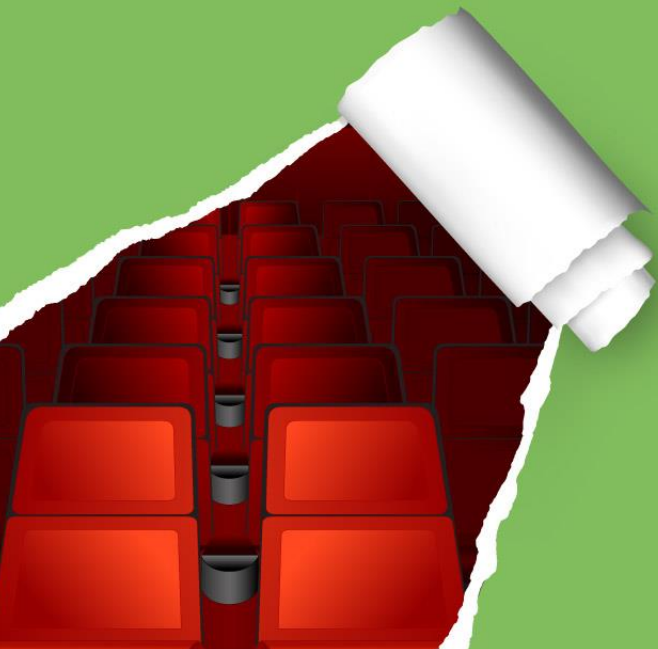
זוונות

מגזין מורי הקולנוע בחינוך הדתי בשיתוף הפיקוח
וההדרכה על לימודי תקשורת ואומנויות בחמ"ד

גיליון מס' 3

בנושא "פתיחות"

עורך: יהודה ויטלזון

תוכן עניינים

3..	יהודה ויטלזון	עורך
4..	רויטל שטרן (זיוון)	הפתיחות בידיים שלנו
6..	אפרת כהנא	זווית חדשה
8..	ד"ר רונית לוריא	"ועתה אחותי החרישי"
10..	ערן ליבני	המדריך למהפכה
13..	עינב אסיג	המכנה המשותף
15..	יונתן בר גיורא	הסרט הראשון שלי
17..	עודד שריר	לראות מוזיקה
20..	איתן ברינבויים	שיפצור בצילום

עורך: יהודה ויטלזון
צילום: איתן בירנבויים
עיצוב גראפי: סלאביק שפירא

מערכת "זוויות":
visions.hemed@gmail.com

לסרט "מדורת השבט" של יוסף סידר בהקשר לנושא הרלוונטי.

יונתן בר-גיורא, המוזיקאי ומלחין הקולנוע הנודע שהעביר סדנא נפלאה וחשובה למורים, בהשתלמות חנוכה האחרונה, יישתף אותנו במאמר מעורר השראה על חוויותיו האישיות מתחילת דרכו המקצועית.

עודד שריר יכתוב על פתיחות וחדשנות מכיוון אולפני דיסני שהיו הראשונים לבטא את שילוב חוש הראייה והשמיעה בקולנוע דרך הסרט "פנטזיה".

איתן בירנבוים קורא גם הוא לפתיחות כלפי תוכנות עריכת התמונה שהפכו למילה "גסה" בשל עיוותים היסטוריים.

מוזמנים להצטרף לקבוצת "זוויות" בפייסבוק, לעורר דיונים, לשתף חומרים ובעיקר לקחת חלק פעיל בקהילה הנפלאה של מורי הקולנוע והתקשורת בחמ"ד.

במאמרים של גיליון זה תוכלו להיכנס ללינקים רלוונטיים בעזרת החזקת מקש Ctrl ולחיצה על העכבר.

לתגובות, מוזמנים לכתוב אלינו, מערכת זוויות:

visions.hemed@gmail.com

שבוע לאחר [כנס היצירה הצעירה](#) שבו לקחו חלק מאות תלמידים, עשרות מורים, אנשי פיקוח, יוצרים, במאים ושחקנים, התלמידים שלנו משדרים משהו קצת אחר. הם ראו את הסרטים של חבריהם מבית הספר על המסך הגדול, הם התחככו ביוצרים בעלי שם ולקחו חלק בשיח קולנועי איכותי (שעל אף רמתו הגבוהה, ניכר כי ספגו ממנו רבות). זריקת מוטיבציה מסוג זה, בדיוק באמצע השנה הייתה בעלת תזמון חשוב ומדויק למען העשייה של תלמידינו.

זו הזדמנות לומר 'יישר כוח' על הארגון המופתי לכל העוסקים במלאכה.

פתחנו קבוצת פייסבוק ובה עולים המגזינים בשלמותם, כתבות סרוקות שמקלות על השיתוף ולינקים שמתקשרים לכתבות. המטרה המרכזית של קבוצת הפייסבוק היא לייצר פלטפורמה לקשר בינינו, המורים לתקשורת וקולנוע, קשר שיפרה ויימלא את העשייה שלנו בכל טוב.

על הקשר הזה ועל האפשרויות של שילוב טכנולוגיה בהוראה, כותבים בגיליון הנוכחי ערן ליבני, המדריך הארצי לפדגוגיה דיגיטלית ועינב אסייג שיוזמת ומעודדת פרויקטים שיתופיים ברשת.

נושא הגיליון הנוכחי הוא **פתיחות**, ואנו מתכבדים לפרסם את מאמרה של ד"ר רונית לוריא על התופעה ההפוכה לצערנו והאקטואלית לבושתנו – השתקת הטרדות מיניות בחברה. ד"ר לוריא תציע ניתוח מרתק

עורך יהודה ויטלזון

בתוכניות הלימודים המחייבות לימוד יצירות מסוימות, אנו כפיקוח על החינוך הדתי מעורבים בהחלטה על בחירת היצירות. כיוון שכך, האחריות המוטלת על המורה בבחירת היצירות אותן הוא חושף בכיתה ולאילו הצגות או סרטים או גלריות הוא לוקח/שולח את תלמידיו, היא רבה מאוד. המורה צריך להכיר היטב את הקו החינוכי דתי של בית הספר ושל תלמידיו וגם אם אינו מזדהה אתו, עליו להתחשב בו בתוך ההוראה. על מנהל בית הספר הפותח מגמות תקשורת ו/או אמנויות מוטלת האחריות להיות ערני ולאפשר למורה דלת פתוחה לשאלות העולות מתוך ההוראה. לימודי התקשורת והקולנוע מזמנים מפגש חשוב ומושכל בין עולם הערכים היהודי והתרבות היהודית לבין העולם המערבי ותרבותו. אני רואה במורה לתקשורת, קולנוע ואמנויות איש חינוך שתפקידו לתווך בין העולמות הללו, לחשוף את תלמידיו ליצירה איכותית ולפתוח באמצעותה סוגיות ערכיות וחינוכיות שרק לימוד התקשורת והאמנויות מזמנים, כגון: יחסים בינו לבינה, מקומה של האהבה, מהי אינטימיות, מקומו של היחיד, כיצד יוצרים בתוך גבולות, ההשפעה של התפיסות הפוסטמודרניסטיות על חיי היחיד והקהילה, חופש הביטוי וצנעת הפרט בהלכה ובחוק ועוד...

פתיחות ביצירה

השיח האידיאלי בין מורה לתלמידיו אותו תיארתי בלמידה התאורטית, מתעצם פי כמה בתהליכי היצירה.

המושג פתיחות מזמן את השאלה המתבקשת על מקומה של הפתיחות במוסדות חינוך הדתי ובמיוחד בלימודי תקשורת, קולנוע ואמנויות.

הדיון במושג פתיחות קשה במיוחד לאור העובדה שהציבור הדתי אינו עשוי מקשה אחת, וכתוצאה מכך גם לא מוסדות החינוך. החינוך הדתי כולל בתוכו מגוון רחב של בתי ספר יסודיים, תלמודי תורה, מקיפים דתיים, ישיבות, אולפנות, בתי ספר מעורבים ואף מוסדות של חב"ד. את הסוגיות והשאלות על רמת הפתיחות בתוך המגמות, ולאילו יצירות ותכנים יש לחשוף את תלמידינו בתקשורת, קולנוע, אמנות, תיאטרון ומחול אני מחזירה תמיד להנהלת בית הספר. בעיני מנהל בית הספר והצוות החינוכי שלו הם אלו המתווים את הקו החינוכי דתי של בית הספר, כמו גם את הקו החינוכי בכל תחום ותחום, והם שיכריעו אם הצגה מסוימת או סרט מסוים מתאים לקו החינוכי הבית ספרי.

פתיחות בלמידה

אני רואה את תפקידי כמפקחת לדאוג לכך שכל תכנית לימודים ארצית בתקשורת קולנוע ואמנויות תהיה כזו שתאפשר לכל בית ספר ולכל תלמיד באשר הוא ללמוד מבלי להיתקל ביצירות שיש בהן קושי הן בשל הנושא והן בשל ההלכה. רוב תכניות הלימודים בקולנוע ואמנויות עוסקות בנושאים ומהויות המאפשרות למורה לבחור את היצירה שמתאימה לתלמידיו דרכה ילמד את הנושא.

הפתיחות בידיים שלנו רויטל שטרן (זיוון)

מפקחת על לימודי תקשורת ואמנויות
בחינוך הדתי

הסיפור הזה מדגים את החשיבות של המנהל/ת בתהליך החינוכי בעת היצירה. מנהלים רבים אינם מעורבים בתכנים ובתהליכים המשמעותיים שעוברים התלמידים במגמות הללו ונזעקים בסוף כשהתוצרים אינם מובנים להם. ולכן אני כמפקחת מתעקשת להיפגש עם כל מנהל שפותח מגמת תקשורת/קולנוע על מנת ללבן את האתגרים שמזמנת המגמה הזו בלמידה ובתהליכי היצירה.

[דבריה של רויטל שטרן \(זיוון\) בכנס היצירה הצעירה](#)

אני קוראת מכאן למורים היקרים שלנו להבין את גודל המשימה המוטלת על כתפיכם לא רק כאנשי מקצוע המובילים ליצירה אלא כמחנכים העוסקים בלב ליבם של הקונפליקטים ואתגרי החינוך בעידן המודרני ונמצאים בתווך בין התרבות המערבית לתרבות היהודית המתפתחת ומתעצבת במרחב הפרטי והציבורי.

שם פורש בפנינו התלמיד את עולמו התרבותי והאישי, וחובתנו כמורים מנחים להיות קשובים לרחשי ליבו, לא להיבהל אם עמדותיו אינן תואמות את עמדתנו וללכת אחר צעד אחר צעד בשיח קשוב ומכבד.

ומה קורה אם התלמיד אינו מכבד את הקו החינוכי של בית הספר או עובר על גבולות ההלכה? אני באופן אישי נגד צנזורה המוכתבת מלמעלה. חינוך הוא קודם כל שיח והידברות. בית הספר חייב ליידע את התלמיד מהם גבולותיו אך עם כל תלמיד/ יוצר חייב להתנהל שיח קשוב כדי למצוא את הדרך להביא לידי ביטוי את עולמו של התלמיד. וכבר ראיתי מנהלים שמצאו פתרונות יצירתיים ביותר לתלמידים שבקשו לעסוק בסוגיות שבית ספר התקשה לעכל.

לדוגמא: תלמידה באולפנה מסוימת בקשה לייצג אונס שעברה בתוך העבודה האמנותית שלה. באמצעות תהליכי ברור וחשיבה משותפים ועמוקים החליטה התלמידה להציג את עבודתה בחדר נפרד שאליו תתאפשר כניסה לנשים בלבד. הפתרון לא היה רק טכני אלא מהותי. הימנעות מחשיפה של הגוף לעיניים זרות והשימוש בו כפי שקרה באקט הברוטאלי של האונס. אל הפתרון הזה הגיעו יחדיו התלמידה, המורה והמנהלת ובסופו של דבר השיח הזה והתהליך של הברור לקראת ההחלטה היה מעצים ובונה. התלמידה הרגישה שהיה לה מקום לבטא את כאבה, הכאב לא הושקע אלא קיבל ביטוי באופן כזה שהיה לה שליטה מחדש על מה ואיך יאמר - שליטה שלא הייתה לה בפגיעה שנפגעה.

1	בוקר בריאות	אולפנת אמונה לאמנויות, י-ם	עלילתי מקום ראשון
2	לימונדה בשנקל	תיכון הרטמן בנות, ירושלים	עלילתי מקום שני
3	לא יכולה יותר	אמי"ת קרית מלאכי	עלילתי מקום שלישי
4	מקום לכולנו	אולפנת אמונה לאמנויות, י-ם	תיעודי מקום ראשון
5	אמא	אולפנת צביה שדות נגב	תיעודי מקום שני
6	המיתר של אבא	אולפנת צביה רחובות	תיעודי מקום שלישי
7	עמוד ענן	אמי"ת אוריה באר שבע	פרס השופטים
8	עולה חדש	כפר הנוער הדתי, כפר חסידים	פרס הסרט החברתי
9	אנו מתירין	אולפנת עפרה	פרס הגולשים של ערוץ 7
10	לימונדה בשנקל	תיכון הרטמן בנות, ירושלים	פרס חביב הקהל

**"שעה, שעה שאני מחפש את הים. לא למדו לשים
שלט קטן "ים"?!"**

" גבעת חלפון אינה עונה" (אסי דיין)

הדרך להצלחה רצופה בכוונות... פתוחות.

הפתיחות לשמוע דעה שונה, להיחשף לרעיון מהפכני או להתחבר לשיטת עבודה חדשנית- מובילה ליצירתיות, מקדמת ייחודיות.

בתור מורים לקולנוע ולתקשורת, אנו נדרשים לפתיחות ברמה הבינאישית עם התלמידים, לחיבור עם שיטות עבודה של קולגות, ושיתוף בן ואמיץ של קונפליקטים, של תוכניות ושל הברקות שלנו, אשר עולים מהעבודה בשטח.

מזמינה אתכם, מורים יקרים, לשלוח אלינו מחשבות, רעיונות, חומרים והברקות.

עדכונים:

בנס יצירה צעירה ה-17 - התקיים ביום חמישי, ח' שבט תשע"ד (9/1/14) בסינמטק ירושלים ובו השתתפו למעלה מ-4000 תלמידים, בוגרים, מורים ומפקחים בסדנאות מעשירות, צפייה בסרטים **וטקס** חלוקת פרסים. **ברכות לסרטים הזוכים השנה:**

זווית חדשה אפרת כהנא בן-ברוך

Open Your Mind

מדריכה ארצית להפקות בתקשורת וקולנוע
מורה לתקשורת וקולנוע בתיכון "דרור" ירושלים

תזכורת: אתר תקשורת. קולנוע ואומנויות בחמ"ד -
 עלה לאוויר לכניסה לחצו [באן](#) (בשורה השלישית יש לינק "אתר תקשורת ואומנויות חדש")
 הוא מציע לכם תכניות לימוד, צפייה בסרטי גמר משנים קודמות, מאמרים וטיפים. אתם מוזמנים ליהנות ממנו ולהפוך אותו לאינטראקטיבי יותר עם משלוח חומרים שלכם אלינו - נשמח לפרסם את החומרים הרלוונטיים בשימכם.

פאנל עם יוצרי מקימי בכנס יצירה צעירה האחרון

להארות ו"זוויות חדשות":

Efrat3040@gmail.com

מפגש עם מורי הדרום - מפגש בלתי אמצעי וראשון מסוגו של צוות הפיקוח וההדרכה עם מורי הדרום יתקיים בעז"ה בתאריך ט' אדר א', 9/2/14. המפגש יתקיים בתיכון "גרוס" קריית גת - רחוב אהוד בן גרא 3 - קריית גת בחדר המגמה. בתכנית:
 16:00 - 16:15 התכנסות וכיבוד קל
 16:15 - 17:00 העברת יחידה מתכנית הלימודים על ידי המדריך בתחום
 17:00 - 17:15 הפסקה
 17:15 - 19:00 שיח עמיתים בנושאים העולים מן השטח לבקשתכם.

אנו מבקשים מכל המורים העיוניים והמעשיים לתקשורת ולקולנוע, בשני המסלולים (טכנולוגי ועיוני) לעשות את מירב המאמצים ולהגיע למפגש מעצים וחשוב זה. לרישום לחצו [באן](#).

תחרות הרצל הזהב - והשנה נושא הפסטיבל הוא "כולם/ן נכנסים/ות לפריים?!". מוזמנים להירשם להשתתפות בפסטיבל שייערך ביום ד' 05.2.2014 ה' אדר א' תשע"ד

הנפגעת בכוח, והשתקת האירוע וקולה של הנפגעת על ידי הפרשנים החברתיים ומעצבי הערכים החברתיים. בסרט מוצג סיפורה של תמי, נערה בתחילת גיל ההתבגרות, חניכה ופעילה בתנועת בני עקיבא, שהתייתמה מאביה, ונותרה עם אם מוחלשת שמנסה למצוא מחדש את מקומה בחברה הדתית, שמקדשת את הזוגיות והמשפחתיות כערך בסיסי, ואחות שבועטת בערכים השמרניים.

תמי, (ששמה מעיד על תום) מקבלת את אורח החיים הדתי וערכיו. יחד עם זאת, גיל ההתבגרות והשינויים שחלים בו מעסיקים אותה. היא מתאהבת בנער, אולם מודעת לעובדה שמיניות ותשוקה יש להסתיר ולכן רוקדת בחושניות לקול השיר "חשמל זורם בכפות ידך" רק כשהיא לבד בבית. עדות לכך שמיניות יש להשתיק באה לידי ביטוי בפעולה אלימה בה האם מנפצת בפטיש את דלת הזכוכית בחדר של ביתה הבכורה, מעשה שנועד למנוע אינטימיות בינה לבין חברה החייל.

העדרו של מרחב בטוח שבו אפשר לדבר על גוף ומיניות נובע בין השאר מהחינוך לצניעות שבא לידי ביטוי הלכתי בקוד לבוש נוקשה והרצון לשמור את הילדים תמימים. אולם, הימנעות משיח כן ומהקניית ידע מיני וגופני אינה מאפשרת התנהגות מינית מושכלת שתואמת את השלב ההתפתחותי ומגדילה את הסכנה שונרות אדומות לא ידלקו, ובכך מאפשרת את אירוע הפגיעה. מיניות היא עניין לאינטימיות וקרבה, ונטיית הלב הינה להשאיר את החוויה ברשות הפרט, וכך מתוך הקושי

פגיעה מינית כורכת יחדיו שלושה סיפורים שלובים זה בזה. הסיפור העובדתי שהינו אישי ופרטי, הסיפור המשפטי הציבורי שנבנה בשפה ייחודית ממוקדת מטרה ולאחר סינון ראייתי, והסיפור החברתי שניזון מערכים ומיתוסים חברתיים ומעצב את התפיסה לגבי אירוע התקיפה וכפועל יוצא את ההתייחסות לנפגעת וליכולתה להתמודד עם הפגיעה.

החברה הדתית מקדשת ערכים של צניעות, ציות לסמכות ועיסוק בטובת כלל ישראל. ערכים אלו, היפים לכשעצמם עלולים לשמש בידי בעלי הכוח בחברה כאמתלה להשתקת נפגעי תקיפה מינית.

ההבנה כי פגיעה מינית הינה תופעה חוצה מגזרים ושיעור הפגיעות המיניות אינו פחות במגזר הדתי, עשויה להביא לפתיחת הנושא לדיון חינוכי-ערכי שמתמקד בזכויות האדם וטיפוח חמלה ותמיכה בנפגעים.

"ועתה אחותי החרישי", כך ציווה אבשלום על תמר לאחר שנאנסה על ידי אחיהם אמנון (שמואל ב', י"ג א' - כג'). קוד השתיקה וההשתקה של נפגעות תקיפה מינית הינו עתיק יומין ונמשך לאורך שנות דור עד ימינו אנו. סוגיית ההשתקה והמנגנונים המפעילים אותה עולה בסרט "מדורת השבט" העוסק בפגיעות מיניות בחברה הדתית לאומית. מוטיב ההשתקה מקבל בסיפור פנים שונות; הדרת שיח שמהותו מידע על מיניות, השתקה פיזית בזמן התקיפה המינית על ידי חסימת פיה של

"ועתה אחותי החרישי" ד"ר רונית לוריא

מנגנוני השתקה של נפגעות תקיפה מינית
לאור הסרט "מדורת השבט" של הבמאי יוסף
סידר (2004)

מרצה בתחום הויקטמולוגיה במכללה האקדמית בית
ברל הפקולטה לחברה ותרבות.

למותר לציין כי שימוש בטכניקה של הכפשה והאשמת הנפגעת (בסרט, כתיבת הגראפיטי ברחובות השכונה "זונה") כמנגנון מובנה להשתקתה גורם לחוויית קורבנות חוזרת שנוספת על הפגיעה המקורית, תוך נטישת ערכים חברתיים אחרים כחמלה ועזרה לחלשים.

גינוי הנפגעות, נטישתן, חוסר ההכרה בנזקיהן וצרכיהן מהווים כאמור טראומה ופגיעה נוספת בקורבנות העבירה. על רקע זה, ניתן ללמוד כי יש צורך מהותי בשינוי תודעתי במישור החברתי, שיביא ליצירת תנאים למפגשים אנושיים בין הפרשנים החברתיים השונים של אירוע התקיפה, לנפגעת. שינוי כאמור יכול להיווצר על ידי חבירה של חינוך, תקשורת ומערכות חברתיות לחשיפת המיתוסים ומנגנוני ההשתקה, ושברירת הסכימות המסורתיות בעניין האינטראקציות המיניות ומשמעותן. טיפול אינטליגנטי במיניות ובהשלכותיה הרגשיות והפיזיות דורש כמובן הכשרה מעמיקה ומתאימה, ואין מתאימים יותר להכשרה כאמור מאנשי חינוך בהיותם קבוצת מיקוד שבאה במגע יום יומי עם נוער.

לסיום יש לזכור כי חוויית הקורבנות הינה חוויה של עוולה ושל דיכוי ולכן שינוי המציאות בסופו של יום יוכרע על ידי היישום האנושי. מכאן שהשקעה באנשי החינוך להתייחסות לנושא באופן שהולם את הגילאים השונים של התלמידים לאורך כל שנות הימצאותם במערכת החינוך, מתוך פרספקטיבה של כבוד האדם וזכויותיו עשויים לחולל את השינוי המתבקש.

"עם ישראל נמצא בתקופה גורלית" זאת ועוד, הישוב החדש מיועד ל"אנשים כמונו" כלומר אנשים שתופסים עצמם כערכיים ולא לכאלה שמתנהגים שלא על פי הכללים ואצלם- אצל האחרים יש פגיעות מיניות, כלומר הכחשה. ההתבדלות הזו מתעלמת מהמציאות לפיה רוב הפגיעות נעשות על ידי אנשים מוכרים לנפגעת. חוסר הרצון להכיר בעובדה שגם בקהילה ערכית ישנם פוגעים, כמו גם החשש ששם הקהילה יוכתם, גורמים להשתקת האירוע והימנעות מפעולה שעשויה למנוע את הפגיעות הבאות, גם ואולי בעיקר, כשהפוגעים מוכרים וידועים. יתרה מכך, מנגנון ההשתקה נוקט בדרך של האשמת הקורבן והטלת אחריות עליה לאירוע הפגיעה. הנרטיב המרכזי הינו "רק בנות לא צנועות נפגעות", והסאבטקסט מכוון לכך שהנפגעת חרגה מהכללים הנורמטיביים של הקהילה ובכך הביאה על עצמה את התקיפה. הרעיון בא לידי ביטוי בסרט בכך שתמי עוזבת את מדורת השבט המאורגנת והמסודרת סביבה שרים שירי תורה ועבודה, ופוסעת למדורת המנוזים הפרועה שם שרים שירי זימה.

חסימת הפה כביטוי סמלי להשתקת הקרבן

והמבוכה לעסוק בנושא, מאפשרים את השתקתם של אירועי פגיעה מינית.

הגדרת אירוע של פגיעה מינית והשלכותיו

תקיפה מינית הינה התנהגות מינית לא רצויה שיוצרת תחושת השפלה, כאב, פחד או הרתעה. כל התנהגות מינית לא רצויה נחשבת כתקיפה בין אם התוקף הוא זר ובין שהוא קרוב ומוכר.

כמו כן מדובר באירוע טראומטי שמעמת את האדם עם מצבים קיצוניים של חוסר ישע ואימה ומעורר תגובות קטסטרופאליות ומכאן מאיין את ההסתגלות האנושית הרגילה לחיי שגרה. מן האמור לעיל עולה כי תקיפה מינית הינה טראומטית באשר היא פוגעת בתחושת הביטחון, השליטה והאמון הבסיסיים ביותר שהם היסוד להתנהלות אנושית, וככזו היא מהווה שבר ברצף הטבעי של חיי הנפש של האדם בעקבות חשיפתו לאיום קיומי.

עוד עולה כי פגיעה מינית מותירה את הנפגעת חסרת כח ושליטה. על מנת להתחיל את תהליך השיקום נזקקת הנפגעת לתמיכה רבה, סיוע וחמלה המהווה הכרה בסבלה, אשר תלויים בהכרה חברתית שאכן האירוע קרה. הכרה כזו יכולה לבוא רק כשייפרץ מחסום הבושה וההשתקה, אולם, חשיפת אירוע פגיעה מינית מעמת את ערכי הקהילה מול המציאות.

ההתמודדות קשה בכל חברה, קל וחומר בחברה הדתית לאומית אשר תופסת את עצמה כחברה ערכית מובחרת שעוסקת בנושאים הרי גורל ולא בגורל הפרט. (כך בסרט, גרעין מתארגן להקמת ישוב שהרטוריקה הינה

בביתה, תלוש מעולמם, לא מקדם אותם, לא נותן להם כלים להתמודד עם המציאות שסביבם.

כדי להתגבר על הניתוק והנתק בביתה, אנחנו צריכים לא לחשוש לקפוץ למים שהתלמידים שוחים בהם, להתעניין בעולמם ולהתאים את עצמנו אליהם, לא פחות ממה שהיינו מצפים שהם יתאימו את עצמם אלינו.

כניסתם של כלים פדגוגיים דיגיטליים ופלטפורמות למידה לכיתות, מהווה הזדמנות לשינוי משמעותי במושגי ההוראה והלמידה.

לצפייה בסרטון על "לומד העתיד" לחץ [בא](#).

פדגוגיה דיגיטלית מאפשרת: למידה שיתופית, למידת חקר, למידה רב תחומית, התמשכות (gamification), מודלים של כיתה הפוכה, שיעורים סינכורניים וא-

העגלה נוסעת אין עצור .

קפצת ממנה היום

חלפו שנתיים

והנה נשאר מאחור .

מאיר אריאל ז"ל, נשל הנחש.

המהפכה הטכנולוגית המתחוללת נגד עינינו, מהווה הזדמנות למהפכה חינוכית. האם נהיה אלו שמובילים את המהפכה? או אלו שנשארים מאחור?

המחשבים קיימים בשירות החינוך מעל 40 שנים. הציפייה של קברניטי החינוך, מייד עם כניסתם של המחשבים לבתי הספר היתה שהם ישנו את פני החינוך ללא היכר. חלפו 40 שנים וזה לא קרה עדיין. מדוע? אולי בגלל שהציפייה לא היתה הגיונית. הרי אין בכוחם של ברזלים, מעבדים ורכיבים אלקטרוניים לשנות את החינוך, אלא אם כן אלו שמפעילים את הרכיבים הטכנולוגיים הללו, יהיו מספיק פתוחים כדי לקבל שינוי שכזה, עד לרגעים אלו, השינוי המיוחל בתודעה, עדיין לא התרחש.

מכתב התיכונסטית המורדת שפורסם זה מכבר בתקשורת, זכה כבר למאות טוקבקים ואפילו לתגובת שר החינוך . בין אם נסכים עם הכותבת ועם טקסטים דומים ובין אם לאו, המכתב חשף ברבים את מה שידענו כבר מזמן - אנחנו הולכים ומתרחקים מתלמידינו, הופכים לא רלוונטיים עבורם. החומר שאנחנו מלמדים

המדריך למהפכה ערן ליבני

על פתיחות ופדגוגיה דיגיטלית

המדריך הארצי לפדגוגיה דיגיטלית - המזכירות הפדגוגית אגף א', משרד החינוך.

רכז מגמת קולנוע בתיכון שוהם.

היתרונות של עבודה בפלטפורמה שיתופית רבים ומגוונים:

*אפשרות לעבודה בשטח עם לפטופ, טאבלט או סמרטפון.

*אפשרות לעבודה מרחוק בין אנשי צוות והמורה ובינם לבין עצמם, ללא צורך להיפגש פנים אל פנים, ללא תלות בזמן פנוי.

*שליטה מקסימלית של במאי/מפיק בחלוקת העבודה בין אנשי הצוות, התמצאות טובה יותר של אנשי הצוות בשטח, מהו התכנון, מה מצטלם, איזו שורה בתסריט משוחקת וכו'. כך הסרט לא נמצא רק בראשו של הבמאי או המפיק אלא שייך לכולם.

*אפשרות לעדכון מהיר ונוח של שינויים.

*שקיפות התהליך: המורה יודע בדיוק מה כל אחד תרם בכל שלב.

*חסל סדר ניירת - הדפסות, ניירות, מסמכים שאבדו, הכל נגיש מעודכן ושמור ותמיד ניתן לשחזר שינויים.

*הקלה על תהליך הבחינה - בוחן יקבל הרשאה לצפייה בתוצרים המקוונים במקום ארגז של תיקים.

*וכמובן שמירה על כדור הארץ ☺

מסמכי הפקה מורכבים יותר ניתן ליצור באמצעות תוכנות ייעודיות, למשל סטורי בורד ניתן ליצור ע"י אתרים מיוחדים לעיצוב פורמט story board

לכניסה לאתר לדוגמא לחצו [באן](#) ולאחר לעיצוב וייצור פלור פלן לחצו [באן](#).

למידה שיתופית ועבודת צוות גם מחוץ לחלל הכיתה.

תלמידי קולנוע ותקשורת, עוסקים בעבודת צוות אמיתית ושיתופית יותר מכל תחום דעת אחר בביה"ס, לפיכך כדאי להתאים להם כלים המאפשרים למידה כזו. למשל, את תיק ההפקה אפשר ליצור ביחד בטכנולוגיות המאפשרות עבודה שיתופית, וגם שמירה ותיעוד של התהליך.

למשל אפשר לפתוח תיקייה בכונן גוגל עבור כל צוות. המורים המעשיים יכניסו לתוך התיקייה את שבלונת המסמכים הנדרשת על ידי צוות הפיקוח על לימודי הקולנוע והתקשורת (לשים לב להפקות עלילתיות או תיעודיות יש תיק הפקה שונה).

האחסון שלי < שבלונה מסמכים מצומצמת

כותרת			
אישור השתתפות בסרט משותף	☆	☐	
ארגון לוח זמנים עפי סצנה.doc משותף	☆	☐	
ברייק דאון ימי צילום.doc משותף	☆	☐	
ברייק דאון לפי סצנה.doc משותף	☆	☐	
ברייק דאון סצנה מפורט על פי שטים.doc משותף	☆	☐	
דוח לוקיישן.doc משותף	☆	☐	
דף קשר הפקה.doc משותף	☆	☐	
זכויות יוצרים - מסמך לחתימה משותף	☆	☐	
טריטמנט לדוגמא משותף	☆	☐	
סטורי בורד לדוגמא משותף	☆	☐	
סטורי בורד משולב - אופציה נוספת משותף	☆	☐	
פלור פלאן ושטינג לדוגמא משותף	☆	☐	
תסריט לדוגמא משותף	☆	☐	
HafakataHasiGmar (1).doc משותף	☆	☐	W

סינכרוניים ועוד ועוד. אך פעילות זו מחייבת, לא רק שינוי במודלים של הלמידה אלא גם בצורת החשיבה של המורה: מורה שרוצה להכניס בינו לבין תלמידיו - מחשב, צריך להיות מוכן לכך, הוא צריך להיות פתוח, לוותר על שליטה, להבין שההגמוניה על הידע, כבר מזמן לא נמצאת בראש שלו, אלא קיימת במרחב הווירטואלי.

מורה במאה ה 21 - הוא יותר מלווה, מדריך, מורה דרך. כזה שיכול להוביל את תלמידיו לשוקת, ומשם נותן להם לשתות לבד. פתיחות - פירושה חוסר וודאות, נכונות לטעות, נכונות לתת לתלמידים מקום. לדוגמא, מורה פונה אלי בשאלה: "מה קורה כשאני מנסה לפתוח בכיתה מצגת או קובץ ווידאו והוא לא נפתח לי? איזו פדיחה זאת". התשובה שלי תמיד פשוטה: "תעזרי בתלמידים, תמיד ימצא מישהו שגם יודע וגם מוכן לעזור". הקונספט הזה ככל שהוא מרתיע הוא גם פשוט מאוד, אנחנו צריכים לוותר קצת על האגו והדימוי של יודעי הכל, ולהיעזר ביכולות הטכנולוגיות של התלמידים. גם זה דיאלוג.

הצוות המוביל את לימודי הקולנוע והתקשורת, בהובלתה של דורית באלין, פתוח מאוד לשינויים הטכנולוגיים, יוזם, מדריך ומעודד 'פדגוגיה דיגיטלית', מתוך הכרה כי תחום הדעת שלנו צריך להיות לראש ולא לזנב.

אז מה אפשר לעשות מחר בבוקר כדי להיות פתוחים לטכנולוגיה באופן כללי ובלימודי תקשורת וקולנוע באופן ספציפי? או, טוב שאתם שואלים.

קהילות לומדות – ניתן להשתמש ברשתות חברתיות, בפייסבוק, בווטסאפ, בטוויטר ועוד, כדי ליצור קהילה לומדת, כדי לשתף אחד את השני בתכנים, לנהל דיון, לפרסם פעילויות העשרה שונות כדוגמת סרטונים. כמובן שזו חרב פיפיות, צריך לתת את הדעת גם לבעיות שעלולות להיווצר, כמו פרטיות, שיח הולם ומכבד, מורכבות חברתית וכו'. אבל אם עושים זאת נכון, אפשר בהחלט להיעזר בקהילות לומדות כדי להרחיב את גבולות הדיון מחוץ לחלל הכיתה. למשל, ניתן לפתוח פרופיל פייסבוק ספציפי להוראה, שאין בו תמונות או פרטים אישיים, וכך גם להגדיר את רמת הפרטיות של הקבוצה שתהיה מותאמת להוראה. התלמידים יוצאים נשכרים, משום שהם ממילא נמצאים ברשתות החברתיות, והזמינות שלהם שם, גבוהה. **חשוב להגדיר בקבוצה את אופי הדיאלוג, את השפה בה ראוי לנקוט ואת הגבולות המצופים מהתלמידים.**

להגיע לכיתה עם פתיחות לשינוי, להמיר את תחושת הביטחון בהתרגשות לקראת הלא נודע.

BYOD - Bring Your Own Device - זהו מודל הוראה מתקדם, המתבסס על הנגישות הטכנולוגיות של ימינו. לפי המודל הזה, תלמידים יכולים להביא איתם לכיתה, את ציוד הקצה שיש להם בבית, סמארטפון, לפ טופ, טבלט או כל טכנולוגיה אחרת לשימוש בהוראה. במערכת החינוך נהוג להתייחס אל הסמארטפונים שנכנסו לאחרונה כמעט לכל כיס, כאל אויב המנתב את הקשב של התלמידים למחוזות לא רצויים. אולם אם נשתחרר מהפרדיגמה הזו, נשכיל להשתמש בהם כבמחשבים עם מעבדים רבי עוצמה, המאפשרים פעילות לימודית. אני מתחיל הרבה פעמים שיעור עם מבחן אוטומטי שאני מכין בסקורטיב. המבחן מהווה חזרה על החומר, ממקד את הלמידה ואחר כך אפשר לנתח סטטיסטית את התוצאות. בתום הפעילות היות וכבר כל התלפונים בחוץ, אפשר לאסוף אותם בסלסלה עד סוף השיעור והם לא מהווים הפרעה. כלים נוספים לדוגמא, ללמידה באמצעות סמארטפונים: [נירפד](#), [מרוץ QR](#)

בעוד שבמקצועות הריאליים יש נוסחאות קבועות בסיסיות ומבוססות, ומאחד ועוד אחד תמיד יצא שניים, בעולם האמנות אין נכון ולא נכון, אין ערך מוחלט, לכל רעיון יש מקום, והמציאות עולה על כל דמיון, בכל יום מחדש. עובדה זו גורמת ללימוד החומר להיות אותנטי ודינמי כמו קצב הפקות הסרטים בהוליווד.

לאט לאט המצב השתנה, גדל הניסיון ואתה התפתחה גם הטכנולוגיה ששינתה פלאים אותנו המורים, את מבנה השיעורים ואת המערכת בכלל.

כיום ניתן לראות מצב שבו יצירות של תלמידים מקבלות במה והדים רבים דרך הרשת החברתית ומגיעות לקהל רב ומגוון. הדרך להשגת הסרטים והחומרים הופכת קלה יותר ובעצם אפשר להגיע אל כל דבר דרך מספר קישורים ברשת.

כאן, לנו כמורים שנוגעים בטכנולוגיה ומקבלים בשמחה את התפתחותה, יש הזדמנות אמיתית להפוך אותה לחלק אינטגרלי ובלתי נפרד ואף ממנף בתהליך ההוראה. הטכנולוגיה יכולה להוות פלטפורמה אדירה בהוראת התקשורת החל בשיתוף חומרים, אפשרות לחנוך ביתר קלות מורים חדשים, ולתת מבט שונה על יצירות שנעשו ושייעשו.

ישנן דרכים שונות לשותף ולהשתתף, לדוגמה **דף הפייסבוק של קהילת המורים לתקשורת וקולנוע**. (להצטרפות לחצו **באן**) בדף פייסבוק זה חברים מורים מכל רחבי הארץ, הרשומים לאתר ומעלים קישורים מעניינים, שואלים שאלות ומתלבטים בבעיות הקשורות

נהוג לחשוב כי הרשתות החברתיות שהתפתחו בסוף המאה העשרים והפכו לכדי ערוץ תקשורת נפוץ ושגור החל מתחילת המאה ה-21, הן שהביאו את העולם לידי שיתוף המוני. אך כבר האדם הקדמון הבין שבכדי לשרוד עליו לשתף. בנקודת זמן מסוימת הוא למד שאין ביכולתו לעשות הכל לבד ולכן הוא ייצר חלב ושכנו גידל ביצים והם החליפו בניהם את המוצרים הללו.

כל אדם משתף על מנת לקבל רווח מסוים. רווח יכול להיות רווח אישי, חברתי או מימוש עצמי. שיתופים תמיד היו. מהפכת האינטרנט הביאה לכך שגודל השיתוף ועוצמתו הם הפרמטרים הקריטיים להצלחת השיתוף ולהפקת רווח ממנו.

אם בעבר אדם שיתף רק את החברה הסובבת אותו, היום ניתן לשתף כל אדם, בכל דבר. אם תרצו, חזרנו למדורת השבט, לכיכר העיר. הפרקטיקה היא אותה פרקטיקה רק שהיא קצת גדלה, ואת גודל המהפכה הזאת אפילו מארק צוקרברג לא חזה.

אני נזכרת בימים הראשונים שלי כמורה; איסוף חומרים בלתי פוסק, רדיפה אחרי הקלטת קלטות וידאו, רכישה של קלטות סרטים, צילום חומרי לימוד, יצירות של התלמידים שהיו נשארות עלומות בקלטות מיני DV ונערמות להן על המדף ורואות אור בפסטיבל או שניים בשנה (ולא, אני לא כל כך זקנה...). המצב הזה שאת עומדת בכיתה עם החומר וזהו, זה מאגר הידע היחידי המצוי בכיתה. ההרגשה הזו שזו רק את והתלמידים וכאן מתחיל האתגר שלך - להתמודד לבד. התלמידים מקשיבים לך ובטוחים שהחומר שיוצא מפיהך שווה זהב.

המכנה המשותף עינב אסייג

שותפים ושותפויות בעשייה חינוכית

רכזת מגמת קולנוע בישיבה למדעים ואמנויות
קרית - אתא.

ניתן לחשוב על כמה בעיות שעלולות להיווצר מן השיתוף ולדעתי גורמות לאדם מסוים לא להעלות את החומרים המצויים בידו:

* עבדתי קשה, למה שאני אתן בהקלקת כפתור את כל מה שעמלתי עליו רבות?!

* יכול להיות שמה שכתבתי לא מספיק טוב וישנה הרגשה של בושה להעלות חומרים שכאלו.

ניתן למזער את הבעיה הראשונה בכך שחובה לשמור על זכויות יוצרים. אנחנו כאנשים שעוסקים ביצירה, יודעים עד כמה חשוב לשמור ולתת במה למי שיצר דבר יש מאין. כך גם צריך להתייחס אל חומר כתוב הנמצא ברשת ולהתייחס באופן מובהק לאדם שכתב את אותו המערך- המבחן- העבודה.

את הבעיה השנייה ניתן לפתור בכך שככל שיותר חומרים יימצאו ברשת, כך נוכל לברור ולסנן מה מתאים לנו על פי פרמטרים שונים כמו: רמה, תכנים ותמות.

אני מאמינה שחשוב לשתף. ההרגשה הנוצרת בעקבות השיתוף משרה המון ביטחון במורה בתחילת דרכו וגם בהמשך דרכו, לדעת שיש קהילה שלמה של מורים 'כמוני' שמתעסקים באותם החומרים ועם אותן הבעיות, יוצרת מצב של חדר מורים וירטואלי שבו ניתן לשבת עם כוס קפה ופיג'מה ולהרגיש שיש מישהו לידך שממם מבין אותך.

הספר בארץ בזמן זה הסרטים שלהם היו לגמרי מוכנים והם נכנסו ביראת כבוד למבחן, שמעו את השאלות, קיבלו ביקורות וידעו במה עליהם להשתפר לפני מבחן הבגרות המעשי. מקסים, מפרה ובעיקר עובד. ממליצה בחום. החליפו ביניכם, לעיתים ביקורת שבאה מבחוץ נשמעת שונה מאשר המורה המלמד בכיתה מה גם שיש דברים שהמורה והתלמידים בעצמם לא תמיד שמים לב מרוב עריכות, חיתוכים וחיבור אמיתי לחומר המצולם. ביקורת אמיתית ומפרגנת - התלמידים יודעים להעריך.

לצפייה בסרטי תלמידים שלא נשארו על המדף לחצו [בא](#).

כתבתי רבות בשבחי השיתוף, אך משום מה ההרגשה היא (ואולי למורה חדש אף יותר) שאין מספיק שיתוף, ואולי השיתוף הוא בין קליקות סגורות ומסוימות של מורים. הרעיון שאותו אני מעלה כאן הוא לשתף בקבוצה רחבה יותר של מורים בתהליך העשייה ובמערכי שיעור בדרך הווירטואלית.

לתלמידים ולמקצוע. בקבוצה חברים גם ראשי הפיקוח וזוהי דרך נוחה וקלה לפנות אליהם בבעיות ושאלות העולות על הפרק.

קבוצת רכישת ציוד למגמות. בקבוצה זו ניתן לקבל רשימת ציוד למגמה מתחילה ולדון בצרכים האישיים לרכישת ציוד של כל מגמה. זוהי קבוצה בשנתה הראשונה שכותבת שורות אלו מנהלת ומאמינה שבעידן שכזה הכוח נמצא דווקא אצל הצרכן. בהתאם למספר ההזמנות של אותו הציוד ניתן להוזיל עלויות לבתי הספר שגם ככה מתקשים ברכישת ציוד שמשנתה ומתקדם יותר מהמנהל.

עבודה משותפת בניית מערכים. ניתן לבנות מערכים שלמים של שיעור על ידי חלוקת משימות או נושאים לכמה מורים יחד.

כל מורה כותב את הנושא ומעביר לשאר חברי הקבוצה והנה נוצרה לה חוברת מקסימה המכילה את מערכי השיעור על פי התכנית השנתית. יש קבוצות שמגדילות לעשות ובונות מערכים בצורת מצגות ממוחשבות.

דרך המצגות משתכללת הנוכחות בכיתה כאשר מורה מעלה מצגת שלמה עם נושאים וקישורים ישירים און ליין לקטעים הנמצאים ברשת השיעור זורם, נראה איכותי מושקע וטכנולוגי.

שיתוף פיזי. זוכרים שלמדתם נהיגה? כמה לחץ היה לפני הטסט? ואז קצת לפני הגיע התאריך לטסט פנימי בו המורה שלך הוחלף עם חבר של אותו מורה. זה היה מלחיץ לא כמו הטסט עצמו אך מלא ברצינות. וכך מצאתי עצמי נוסעת לבחון מתכונת מעשית באחד מבתי

מינכן באותה שנה). כיוון שהייתי באותה שנה המוזיקאי היחיד שאתגר הכיר אישית (כתבנו ביחד מחזמר שזכה בפסטיבל עכו), היה תהליך הזכייה במכרז להלחנת הסרט קצר יחסית. אמנם הייתי חסר כל נסיון בכתיבת מוזיקה לתמונה, וגם לא היה לי שום ציוד שיאפשר עבודה מסונכרנת, אבל העדר התחרות הכריע את הכף. אחרי שראיתי את הסרט בחדר העריכה כתבתי מנגינה הוליוודית שמאלצית עם טוויסט מוזר בהרמוניה, ממנו ניתן להסיק כי אנחנו לא באמריקה והבעיות שלנו כן מיוחדות. עם הלחן הזה הגעתי למיקס של הסרט. ביקשתי שיכינו לי פסנתר וסאונדים ופשוט ניגנתי כל מיני דברים לתוך המיקס. כיוון שזה סרט ממש קצר (7 דקות כולל רולר) לא התאפשר לי בשום שלב לנגן במלואה את המנגינה הארוכה והמפותלת שהכנתי - אלא רק על כותרות הסיום. כל מה שהצלחתי לדחוס לפסקול עצמו היו קטעים קצרים מתוך השלם. במקום להתמרמר, הפכתי את זה לקונספט. זאת אומרת, סיפרתי לכולם בהתלהבות שהמוזיקה קרועה לחתיכות כמשל ליחסים של בני הזוג, ורק אחרי הפריים האחרון, בו הם נדבקים זה לזה לנצח בנשיקת סופר גלו, נכון עלילתית לבצע את הקונצרט השלם על פני כתוביות הסיום. המצאת תיאוריות שיצדיקו בדיעבד פאשלות שלי היא ספורט בו פיתחתי מיומנויות מרשימות עוד בבית ספר יסודי. המיומנות לא אבדה גם כאן, ו"דבק מטורף" הפך רשמית לסרט הראשון שהלחנתי. [בועז רימר](#) עבר קצת אחרי הסרט הזה להייטק, ופתח את אתר "במה חדשה" המצליח, שהקדים את הבלוגוספירה בכמה שנים טובות.

קשה להאמין, אבל בתחילת 1994 לא היה קיים בישראל בשום קטלוג של חוג לקולנוע סרט סטודנטים שמבוסס על סיפור של אתגר קרת. עשיית סרטים היא אחת האמנויות האיטיות ביותר להגיב למציאות, וב 1994 עברה בקושי שנה מהפריצה הגדולה של "געגועי לקסינג'ר". רק לקראת 96 (ומאז ברציפות עד היום) הפכו הסיפורים המתומצתים והמרתקים שלו לסטנדרט של התעשייה. ההצלחה של קרת בספרות ובמעבר לויזואליה לא הייתה כמובן מקרית: יש לו יכולת מופלאה לייצר במילים ספורות דמויות שלמות, עם עומק, היסטוריה, שאיפות, אכזבות ותשוקות - ואגב כך לגרום לצופה לקורא להזדהות עמוקה. הדוגמא הטובה ביותר לכך היא דווקא פרסומת שכתב בתחילת דרכו ל"דפי זהב" בסדרת סיטואציות של לא יותר מדקה כל אחת, הפך "שאלו פרחים", בגילומו המוטרף של דב'ה גליקמן - לאחת הדמויות הפופולאריות בארץ. מספיק מצחיקה ומרתקת כדי להתגלגל לסדרת טלוויזיה בת שלשים פרקים (30 דקות האחד!), שלו נכתבו גם הם על ידי קרת היו בוודאי הופכים לקלאסיקה גם כן. ובכל זאת - הקווים המהירים בהם שורטטה הדמות במקור, הכילו מספיק בשר כדי לפרנס דרמה שלמה, שהחזיקה שתי עונות. בסה"כ 15 שעות מסך. וזו רק דוגמא אחת ליכולתו הפנומנלית של אתגר לייצר דמויות חיות ודרמות מרתקות במספר מילים זעום.

בועז רימר צילם את "דבק מטורף" בשנת 1994 במסגרת החוג לקולנוע באוניברסיטת ת"א, על פי תסריט שכתב ביחד עם קרת (התסריט זכה בציון לשבח בפסטיבל

הסרט הראשון שלי יונתן בר גיורא

חוויות מתחילת הדרך של המלחין הקולנועי

מוזיקאי, מלחין קולנוע, מרצה ב"מעלה", "בית ברל" וראש מסלול פסקול [במכללת ספיר](#).

בין הסרטים שהלחין:

ההסדר / יוסף סידר / 2000

הכוכבים של שלומי / שמי זרחין / 2003

אביבה אהובתי / שמי זרחין / 2006

העולם מצחיק / שמי זרחין / 2012

לפילמוגרפיה המלאה של המלחין יונתן לחצו [כאן](#).

בשבע (!) בבוקר, ויתרתי בנימוס על השתתפות באירוע הסיום. זאת הייתה טעות קריטית. כשהגיע הבמאי הלא מנוסה לחדר המיקס למחרת, שיכנע אותו תוך דקות טכנאי זוטר ותאב בצע כי המוזיקה שלי לא מתאימה, ושבמקומה יש להניח, מתוך ספריית קטעי מוזיקת סופרמרקט שהאולפן מוכר ב- 50 דולאר לדקה, מוזיקה אחרת. הבמאי הסכים מיד (בכל זאת, הטכנאי כבר עשה סקיצה לכמה פרסומות בערוץ 2!), וכך נגנזה היצירה שלי (אבל לא לעד – השתמשתי בה בסופו של דבר בדיסק "פגישה לאין קץ – יוסי בנאי מגיש אלטרמן" ברצועה "נשבעתי עיני").

הסצינה שהתרחשה אחרי הצהריים אצלי בבית הייתה לא נעימה. הוא מלמל התנצלויות, אני זעמתי, ובעיקר נדהמתי מהקשקוש הגנרי שהטכנאי הצליח למכור לו. זה היה מעליב לגלות מה בחר במקום הפסקול שלי, שנכתב בעמל כה רב. העלבון גדל כשגיליתי כי הוא גם שילם על זה 200 דולר (אני עבדתי בחינם!!). בנקמה, סירבתי להחזיר לו את הוידאו. רק אחרי שכנועים, תחנונים ואיומים מאחד הדודים מזרי האימה שלו הוא קיבל אותו בכל זאת בחזרה, בשבועיים איחור. אני למדתי בעקבות הסאגה הזאת לקח שמלווה אותי עד היום. בכל המיקסים של הסרטים שאני מלחין, אני מקפיד להיות נוכח בשלבים הקריטיים, גם אם זה דורש ויתור כואב על שעות שינה יקרות. היעדר המוזיקה שלי לא פגע בקריירה של הבמאי הצעיר ההוא, להיפך. הוא ממשיך לעשות קולנוע בהצלחה לא מבוטלת עד עצם היום הזה. שמו דובר קוסאשווילי.

לנצל את ההזדמנות כדי לשכלל את טכניקת ההלחנה. ביקשתי מהקולנוען האמפייבי לארגן לי וידאו. לא פחות. הוא חזר אחרי יומיים עם מפלצת ברזל מעט חלודה, שאחרי טפיחות מדויקות בצידה השמאלי הצליחה להריץ סרטי וידאו קצרים בדיוק יחסי. כך, באמצעות טכניקת בול קליעה, יצרתי פסקול של 5 דקות, כשכל פעם אני מגלגל את הסרט להתחלה, טופח על צידי הגרוטאה, ואז בנקודה מסויימת לוחץ פליי על תוכנת המוזיקה, וכך מוסיף עוד נדבך ליצירה. זה לקח בערך חודש, והיה מתיש ביותר. הייתי חייב לקלוע בול בלחיצה על כפתור הפליי, אחרת כל התיזמונים היו משתבשים. זה היה קשה במיוחד בפרזנטציות, בהן צפו שלשה ארבעה אנשים, שאינם מורגלים בתנאי קמיקזה כאלה. אבל הלא מגולח היה מאושר מהתוצאה, ובהשמעה המסכמת זרח כולו, ואף העניק לי חיבוק גברי וטפיחה שעירה ומסוקסת על הגב.

לצפייה בטריילר לסרט העולם מצחיק שהלחין יונתן לחצו [באן](#).

יום לפני המיקס הסופי העברתי לידי את המוזיקה המוגמרת, בצירוף הוראות מדוייקות כיצד להניח את הפסקול על התמונה. באותה תקופה התפרנסתי כפסנתרן ג'אז במועדוני לילה, וכיוון שהמיקס נערך למחרת

אתגר הפך לאחד הכותבים הישראליים הכי מצליחים בעולם, ואני המשכתי להלחין סרטים. מי שממש מתעקש יוכל לראות את "דבק מטורף" בדי וי די "קצרים על פי קרת".

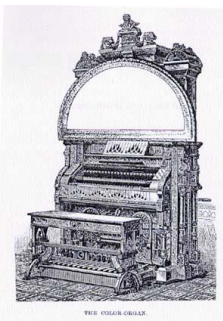
לתהליך העבודה הצטרף כצופה פאסיבי בחור אחד, לא מגולח, גם הוא מהחוג לקולנוע באוניברסיטה, שהשתרך אחרי החבורה כמי שמנסה לזכות במעט תשומת לב. התיידדתי איתו. והוא, בהכרת תודה אינסופית, סיפר לי על פנטזיה שלו לעשות סרט מנקודת מבטו של ראש כרות שהמוח בתוכו ממשיך לעבוד, כשכל העסק צף בקערה בתוך שלולית דם. זה היה חולני, אלים ומרתק. כעבור כמה חודשים התקשר אלי כדי שאלחין סרט קצר אחר שלו שהגיע לידי צילום בפועל, ואשר כלל סצינה בה בחור (ראש וגוף) מטביע את החברה שלו, הקשורה ברגליה לחבל על גלגלת, לתוך אקווריום מלא מים, בו שוחה להנאתו (?) דג. דקות אחר כך, כשהבחורה כמעט נופחת את נשמתה, מציל אותה המטביע ברגע האחרון בעזרת פטיש 5 קילו, בו הוא מרסק את זכוכית האקווריום. הבחורה שבה לנשום, בעוד הדג האומלל, שנותר מחוץ למים, מפרפר למוות על האדמה על רקע כותרות הסיום. מדובר ביצירה שלו הייתה זוכה לחשיפה, הייתה מקוממת עליה את כל הגופים החברתיים האפשריים, כולל "תנו לחיות לחיות", המועצה לחסכון במים והמוסד לבטיחות וגיהות. למרות זאת, אחרי לחץ לא מתון של האוטר הנלהב, הסכמתי.

לא היה גבול לאושרו של בעל הזיפים. הוא אף הציע כל עזרה לוגיסטית כדי להקל עלי את המלאכה. החלטתי

פוטורצפטורים (קולטני אור); חוש השמיעה ע"י ויברציות שנקלטות בעיקר באוזן אבל למעשה חשים אותם בכל הגוף. החושים מספקים מידע ייחודי אשר אינו מתערבב עם מידע המגיע מחוש אחר. סינסתזיה לעומת זאת גורמת לאדם לחוש מספר גירויים שונים בחוויית העולם בו זמנית, במקום גירוי אחד בכל פעם.

תופעת הסינסתזיה ריתקה אומנים שונים לאורך

ההיסטוריה: ביינברידג' בישוב לדוגמא יצר בשנת 1877

עוגב אורות שהראה את התווים המנוגנים כשעוצמת האור תלויה בעוצמת הנגינה.

"צליל כחול ירוק" הינו ציור מופשט משנת 1917 של האמן יוהנס איטן המראה הרמוניה צבעונית שמנסה להשמיע מנגינה.

וְכָל הָעַם לֵאמֹם אֶת הַקּוֹלֶת וְאֶת הַלְפִידִם וְאֶת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת הָהָר עָשָׂן" (שמות כ, טו)

"...זאת חובתי הנעימה ביותר לברך אתכם בשמם של וולט דיסני ולאפולד סטוקובסקי וכל שאר האומנים והמוזיקאים, שבישרונם המשותף הופנה ליצירת צורה חדשה של בידור – פנטזיה..."

(הפתיחה של הסרט "פנטזיה", 1941, דיסני

וסטוקובסקי.)

פתיחה זו, אשר מתמצתת את אשר וולט דיסני הצליח לעשות – ליצור פלטפורמה אומנותית חדשה שלא הייתה קיימת לפני כן, פלטפורמה אשר מאפשרת לצופי הסרט את היכולת לראות מוסיקה. החזון הייחודי של דיסני כפי שהתבטא בסרט "פנטזיה" הצליח לגרום לצופיו לסינסתזיה מושלמת בין קול לתמונה, מתוך כוונה ברורה ולא בטעות/אקראיות. חזון אשר מראה שרק אומנות הקולנוע הצליחה ליצור סינסתזיה.

כל אדם קולט את סביבתו באמצעות חמישה חושים: ראייה, שמיעה, מישוש, טעם וריח. כל חוש מופקד על סוג מסוים של התנסות ואשר כללותם מספקת לאדם את חוויית העולם כולו. כלומר, חושים יוצרים את המודעות של האדם ואת יכולת הלמידה שלו.

החושים פועלים באופן פיזיולוגי שונה אחד מהשני: חושי הריח והטעם פועלים ע"י סנסורים כימיים; חוש המישוש באמצעות לחץ; חוש הראייה פועל באמצעות

לראות מוזיקה עודד שריר

הקולנוע כאמצעי סינסתזי

מורה לקולנוע בתיכון בית אקשטיין בגבעתיים לצפייה בעבודותיו הקולנועיות – אתר [תעשייה](#)

הקטע הפותח את הסרט הינו מהסוג השלישי, מה שמכונה "מוסיקה אבסולוטית" אפילו לשם הקטע "טוקטה ופוגה בה מינור" אין משמעות. מה שאתם עומדים לראות על המסך אלו הם מגוון של דימוים מופשטים שהיו יכולים לעבור בראשכם אם הייתם יושבים באולם הקונצרטים ומאזינים למוזיקה הזאת."

(*"פנטזיה"*, טקסט הפתיחה).

טקסט הפתיחה של *"פנטזיה"* מפשט לצופה את מה שהוא עומד לחוות: באמצעות מדיום ה"קולנוע" הצופים יוכלו לראות את מה שהיה יכול לעבור בראשם כמאזינים למוסיקה. לשם כך, יש לבדוק כיצד עובדים פיזיולוגית חוש הראיה וחוש השמיעה:

ראשית, עלינו להבין את הקשר שבין האור לראיה. אנו יכולים לראות רק מפני שעצמים מחזירים את האור הפוגע בהם - אור השמש, או כל אור אחר. כל עצם מחזיר אור בצורה אחרת: יש המחזירים את כל האור הפוגע בהם ולכן נראה אותם בשלמות; יש עצמים המחזירים רק חלק מהאור הפוגע בהם ולכן נראה אותם פחות טוב ויש הבולעים את כל האור הפוגע בהם ואינם מחזירים דבר, ואת אלה לא נראה כלל. האור מורכב מגלים אשר יוצרים את צבעי היסוד: אדום, כחול וירוק. שאר הצבעים נוצרים מהכלאה של צבעי היסוד.

(פרופ' בנימין, אינטרנט).

מופשט ולמוסיקה האנטונואלית ואולם עם הזמן האפקטים עצמם דזו אל מרכז הבמה... התמונות באות בזו אחר זו בסדרה של קפיצות מפתיעות, בשינויים תזזיתיים של צורה וזווית. נדמה כאילו הם מבקשים לפרק לרסיסים ולפזר את כוחות התפישה שלנו, מתוך כוונה גלויה לחסל את ההכרה ואולי אפילו את הראייה. זוהי שפה מקוטעת ומשתפכת כאחד. אין היא מעמדה כל דרישות לפני השכל, שהרי היא מבקשת לשלול מן המוח ומן העין את הזמן הדרוש להם ליצור מגע זה עם זה, ממש כשם שהיא מבקשת לעקוף את העצב האופטי, ולגרות את הראיה והשמיעה ישירות ובלי מתווך. כאילו אומרת עד כאן הגעת: כאן עצרתי: יותר לא תקלוט אותי, רק תראה ותשמע"

שפת הסתרים של הקולנוע. ז.ק. קריר (1996)

1940 - "פנטזיה": הקולנוע כאמצעי סינסתזי

בטקסט הפתיחה מתאר המנחה את המוסיקה כפי שיחווה אותה הצופה:

"קיימים שלושה סוגים של מוסיקה בתוכנית של פנטזיה:

הראשון מספר סיפור ברור;

השני אשר, למרות שאינו מספר עלילה ברורה, מתאר תמונות ברורות וודאיות;

השלישי - מוסיקה הקיימת לשם המוזיקה בלבד.

בחיבור "על הרוחני שבאומנות" כתב וסילי קנדינסקי, שהושפע מאוד מהקשר שבין מוזיקה לאמנות: **"הצבע הוא המקלדת, העיניים הן ההרמוניות, הנפש היא פסנתר בעל מיתרים רבים, האמן הוא היד המנגנת, נוגע בקליד זה או אחר לעורר רטט בנשמה"**. דוגמא לאחת מהיצירות המושפעות ממוזיקה ניתן לראות ביצירה "הרמוניה שקטה" שצייר קנדינסקי בשנת 1924.

אך בסופו של דבר לא ניתן לקבוע כי נוצרה אצל הצופה סינסתזיה אמיתית. תנועת **הפורמליזם הרוסי** הצליחה להסביר את הכישלון ליצור עירוב חושים אצל הצופה **"כל אומנות הינה אוטונומית אשר צרה את צורותיה וכליה ויוצרת הזרה לכלים וצורות אשר לא לה. הספרות צרה צורותיה מהמילה, המוסיקה מהצלילים, הציור מצבעים וכך הלאה. כל אומנות מממשת את יכולתה להפשיט את צורותיה וכל ניסיון ליצור הפשטה של אומנות דרך כלים וצורות של אומנות אחרת הינו חיצוני ולא טבעי"**

מבוא לתיאוריות קולנועיות. בן-שאול (2000)

הקולנוע סימן את תחילתו של מבע אומנותי חדש **"הקולנוע אשר החל דרכו כאוסף של דימויים סטטיים התפתח במהירות עצומה לכדי מבע אומנותי ייחודי שבבסיסו המונטאז'י. האפקטים של המונטאז' היו במשך זמן רב לא יותר מניסויים אסתטיים, בדומה לציור**

לתזמורת ולכן הסרט מתחיל במקבץ דימויים של המנצח והתזמורת" (טקסט הפתיחה של "פנטזיה").

שמירה על טון	הקונטרה בס	הכינורות בתדר
כחול נטרלי לפני	בתדר הנמוך	גבוה נצבעים
תחילת היצירה	צבוע באדום	ירוק

ההפשטה של התזמורת מכל אפיון אנושי והשאתה רק כסילואטים משרת את הכיוון ההפוך בו הצופה מאפשר למוזיקה להראות לו את התזמורת.

דיסני באמצעות "פנטזיה" הראה לראשונה שהקולנוע הוא אמנות ייחודית, עם מבע משלה ויכולות משלה. בניגוד לאמנויות קודמות אשר המציאו את המבע שלהן (ציור, כתיבה, מוסיקה) ופיתחו אותו מאפס, הקולנוע לקח את כולם ואיחד אותם לאומנות אחת שלמה. מוסיקה ותמונה משתלבים עם נרטיב סיפורי. החושים שעבדו בנפרד בכל אמנות חברו יחדיו לחוויה כלל חושית כוללת.

לצפייה בפתיחת הסרט פנטזיה לחצו [באן](#).

הצבעים לתווים כפי שעשו בעבר אומנים פלסטיים. החיבור הסינסתזי יוצר מאליו.

דיסני לא הסתפק בכך שהתרגום שלו יהיה רק חד סטרי, כלומר, רק צליל נצבע כי אם הוא רצה תחושה סינסתזית מוחלטת ולכן פועל גם בכיוון ההפוך בו המנגינה מתארת תמונה: "בהתחלה אתם, פחות או יותר, מודעים

לסיכום, הדרך שבה אנו רואים: האור שמורכב משלושה צבעי יסוד אדום-כחול-ירוק פוגע בעצם, מוחזר אלינו, פוגע ברשתית העי **נבטדרים** שונים ומתורגם לתמונה במח.

לגבי חוש השמיעה, לקול שתי תכונות עיקריות: גובה הצליל ועוצמתו. גובה הצליל נקבע ע"י תדירות תנודות האוויר המגיעות לאוזן - ככל שהתדירות גבוהה יותר, הצליל גבוה יותר וככל שהתדירות נמוכה יותר, הצליל נמוך יותר. עוצמת הצליל היא הכוח בה מגיע גל הקול אל האוזן - ככל שהכוח גדול יותר, הצליל חזק יותר, ולהיפך.

לפיכך, ניתן לסכם שדיסני תכנן ועיצב את "פנטזיה" מתוך מודעות לתהליכים המחשבתיים והפיזיולוגיים של הצופה בסרט.

בתחילת הסרט, כשהתזמורת מתחילה את החימום שלה, עוד בטרם שמנחה הסרט מדבר, רואה הצופה את חימום התזמורת. כבר בשלב החזרה נצבעים כל התדרים הנמוכים באדום וכל התדרים הגבוהים בירוק. כאשר ישנה הקפדה על הפרדה בין צבעי היסוד באמצעות רקע כחול.

כלומר, דיסני יוצר [אבן רוזטה](#) המתרגמת סאונד לתמונה: אם במקביל אור פועל בתדר כלשהו והקול פעול בתדר כלשהו לא צריך למצוא את הפרשנות הסימבולית של

¹ [הדרך שבה אנו רואים](#) והדרך שבה אנו שומעים

יותר, תייצר "יותר אור" בתמונה, ופעולה זו מקבילה למעשה להזזת סמן החשיפה טיפה לכיוון החיובי בכל תוכנת עריכה מודרנית.

האתנחתא ההיסטורית באה להציג את העובדה שרוב האנשים לא יודעים - גם בעבר ערכו תמונות, רק באמצעים אחרים שהיו פחות נגישים לכל צלם חובב. לפיכך, כל מי שהחזיק חדר חושך בחייו היה למעשה עורך תמונות, ולכן כל צלם מקצועי היה עורך את תמונותיו בין אם היה רוצה ואם לאו. באופן כללי, דעתי היא שההסתכלות איננה נכונה, צלם הוא סוג של אמן ועל כן כל מה שהוא עושה כדי לשפר את יצירתו, בין אם הוא קורא לה "תמונה", "צילום" או "צירה" צריך להיחשב לכלי מקובל לכל דבר. ולכן גם כל צלם צריך לשאול את עצמו האם הוא היסטוריון אשר מתעד "רגעים בחיים", או צלם אשר מייצר אומנות.

העובדה שיש אפשרויות עריכה נגישות כל כך היא טובה ורעה בדיבור אחד, הצד הרע של המטבע היא התופעה של צלמים אשר מצלמים תמונה מסוימת, ולאחר שצילמו וראו שהיא כמעט מה שהם רצו, נניח והיא חשוכה מדי, מנעלים מצלם שוב וחושבים לעצמם "אני כבר אערוך את זה בבית", אין דבר פסול בכך במצב שאין בו יותר מדי מה לעשות. עבדכם הנאמן צילם פעם תמונות רשמיות לאדם מסוים, והקיר היחידי שיכול לשמש כרקע היה בבית ירושלמי עתיק אשר היו בו לא מעט חורים, בליטות, וזוועות אחרות. במצב שכזה אין מה לעשות אלא להשתמש בקיים ולהחליט שלאחר מכן נעלים את

"בטח ערכת את זה בפוטושופ" - המשפט הפשוט שיכול להוריד אנשים מסוימים על הברכיים ולהוציא מהם כל חשק לצלם הלאה. אבל למען האמת, למשפט הזה יש צד רע מאוד וצד טוב מאוד, רק שצריך לדעת איך להגיב אליו. בודדים הצלמים שאינם משתמשים באופן שוטף וקבוע בתוכנות עריכה דוגמת Photoshop או Lightroom בעבודתם והדבר הפך להיות חלק מה'אלף-בית' באמנות הצילום, אומנם עריכת תמונות לא נמצאת באזור ה-א' או ה-ב' של המדרג, אך בהחלט במקום מכובד למדי.

קצת היסטוריה - בעבר הרחוק (ואני אינני חלק ממנו) צלמי פילם מקצועיים/סמי-מקצועיים החזיקו "חדר חושך" בביתם או במקום עבודתם, חדר זה הכיל הרבה "אמבטיות" - אשר הן בעצם גיגיות ענק מלאות בכימיקלים שונים ומשונים אשר בהן אנשים נוטים להאמין שפיתחו הצלמים את תמונותיהם ותו לא. אז זהו, שלא. אם כל הרעיון של חדר חושך היה לפתח תמונות, אז לא היה לצלמים הללו צורך להחזיק אחד פרטי, והיו יכולים פשוט לפנות ל"צלמניה" הקרובה למקום מגוריהם על מנת שיפתחו להם את סרטי הפילם שלהם. אז למה החזיקו אנשים כה רבים חדר חושך פרטי בכל זאת? כדי לשפץ את תמונותיהם. כן כן, בדיוק כמו שזה כתוב - בחדר חושך החזיקו כימיקלים שונים אשר מטרתם היתה לחזק קצת את הקונטרסט או אולי להוסיף רוויה לתמונות "עייפות", השימוש העיקרי בחדר חושך הוא חשיפת סרט הפילם לאור אשר היווה את התמונה לבסוף - ברור הרי שחשיפת הפילם לאור זמן ממושך

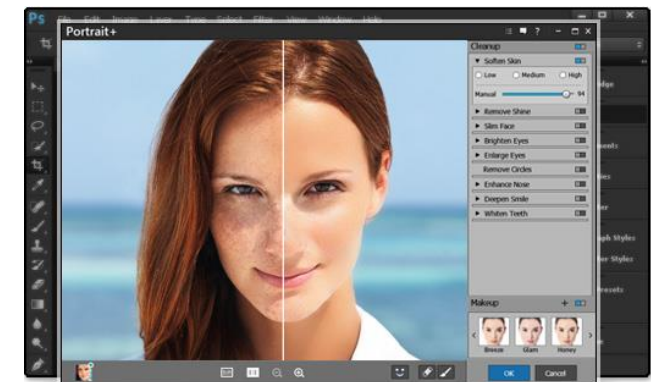
שיפצור בצילום איתן בירנבוים

על האפשרויות הרבות שבעריכת תמונות

לסיכום, אמליץ לכל מי שלא משתמש בתוכנות עריכה לתמונותיו או פוחד שלא יצליח להתמודד עם מאות האפשרויות שיש בהן, לחפש **מדריכים פשוטים** לתוכנות הנ"ל(אשר קיימות לרוב בגרסאות ניסיון מלאות לחודש חינם באתר האינטרנט של **Adobe**) ולהתחיל לאט לאט. ההבדל העיקרי בין פוטושופ ללייטרום הוא המהות – התוכנה הראשונה נועדה לבצע שינויים בתצלום (כגון העלמת קמטים, אנשים, תיקונים נקודתיים וכד'), בעוד השנייה נועדה לבצע תיקונים בתצלום (כמו הבהרה, תיקון צבעים, קונטרסט, רוויה וכדומה), אציון כי פוטושופ יכולה לבצע את רוב המטלות של לייטרום באותה המידה אך מצריכה בדרך כלל השקעה רבה יותר בלמידה שלה, ועל כן אמליץ לכלל הצלמים להתחיל בלייטרום שבדרך כלל מספיקה לחלוטין לרוב התמונות.

כמו רוב הדברים בחיינו, ובמיוחד טכנולוגיות אשר מגיחות לעולם, יש לעריכת תמונות צד טוב וצד רע, וכל עוד יודעים לעשות את האיזון בין צילום לעריכה, הכל עולה יפה בסופו של דבר.

החורים במחשב, אך בהנחה והייתה אפשרות להשתמש בקיר, הייתי עושה הכל על מנת להשתמש בו. מצדו השני של המטבע, ניתן כמובן להציג את העובדה שתוכנות מאפשרות "להציל" תמונות אשר במהלך צילומן או שהצלם שכח משהו, או לחילופין לא היו בידו את האמצעים לצילום התמונה הרצויה. אני בטוח שלכל אחד מהקוראים, יצא לצלם תמונה של מישהו, לאחר עשר דקות להגיד "שכחתי לכוון איזון לבן (WB)", לאחר מכן במחשב כאשר האדם נראה כאילו נרדם בשמש, או לבן כמו שד, כל שצריך הוא לחמם קצת את התמונה על ידי חיזוק הערוץ האדום של התמונה, והופ! אפשר להשתמש בתמונה (ובהקשר זה מעניין להזכיר את החוק שמחייב לציין אם בוצעו פעולות עריכה שמצרים את היקפי גופם של דוגמנים/ות).

עריכת תמונות. לא רק קוסמטיקה...